

26 Haziran 2004, ODTÜ Mezunlar Günü,
ODTÜ Mimarlık Fakültesi Fotoğraf Arşivi.

ÖZCAN ESMER

1939, 5 Ekim 2014, Antalya

1. Ferenc Vidor 1924 Budapeşte doğumludur. Budapeşte Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nden 1951 yılında mimarlık lisansı alan Vidor 1965-68 yılları arasında UNESCO kanalıyla geldiği ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde ders vermiştir. Türkiye'de bulunduğu süre içinde Ankara'nın kentsel gelişimi üzerine çalışmalar yapmış, Çeyhan ve Amasya kentlerinin planlama çalışmalarına katılmıştır.

ONU, YAPTIĞI İŞLERİ VE KURUMLARI CİDDİYE ALAN, ÇOK TİTİZLENEN, BUNA KARŞILIK ALÇAK GÖNÜLLÜĞÜNÜ KORUYAN BİR ODTÜ SEVER OLARAK ANACAĞIM

Baykan Günay*

Sanırım 1965-66 döneminde, bizim stüdyoda şehir ve bölge planlama yüksek lisans çalışmasını yürüten Özcan Esmer ile ilk kez karşılaştım. Yüksek lisans çalışmasını Bergama kenti imar planı üzerinde yürüten Özcan Esmer ile sınıfımız arasında aynı mekânı paylaşmanın getirdiği bir yakınlık doğmuştu. Kendisi o dönemde, Gürkan Ertaş ile aramızdan ayrılmış Özer Örüklü ile aynı evi paylaşıyordu.

Özcan Esmer yüksek lisans çalışmasını 1966 yılında bitirdikten sonra UNESCO kanalıyla ODTÜ'ye gelen Macar hocamız Ferenc Vidor (1) tarafından verilen *Planlama Teknikleri ve Yöntemleri (Planning Techniques and Methods)* dersine asistan olarak katıldı. Vidor, mimar geleneğinden gelmesine karşın, planlamanın nicel tekniklerine ilgi duymuş ve kent planlamasında yöntem ve kestirim üzerine çalışmalar yapmıştı.

Anılan ders kapsamında, anılarımda kalan, Ankara Meteoroloji İstasyonuna yaptığımız ziyaret olmuştur. Bize bir başka disiplinin kestirim yöntemlerini göstermeye çabalıyordu.

Sanırım Ferenc Vidor'la birlikte çalışması, Özcan Esmer'in akademik yaşamında köklü değişikliklere yol açacak ve kendi özgeçmişinde tanımladığı; üst ve ölçeklerde bölgesel ve kentsel planlama, *sibernetik*, kentsel modelleme ve benzetim yöntemleri, sistem ve kentsel dinamikler, bilişim kuramı üzerine yoğunlaşacaktır. Bu tür konulara olan ilgisini dürten planlamada sürekli olarak belirsizlik ve eksik bilgi ile çalışma koşulları olmuştur. Bu arada Özcan Esmer mimarlıktan çok şehir planlamasının bir uzantısı olarak gördüğü kentsel tasarım alanına da ilgi duyacaktır.

Benim uzun bir ara okuldan kopuşum sonrasında Özcan Esmer ile ilk buluşmamız birinci sınıf işliğinde oldu. Kendisinin önerdiği "Alis'i Harikalar Diyarından alıp ODTÜ mekânına taşıyan" temrini, ilgi duyduğu model kavramının, soyutlama ve temel tasarım dünyasına taşınmasıdır.

ODTÜ Kafeteryasında Özcan Esmer, Mustafa Kemal Pasha, Tonguç Çilingir, Gürkan Ertaş, Ali Lütfi Öncel, Baykan Günay ile birlikte, 1967, Gürkan Ertaş fotoğrafı.

* Prof. Dr., ODTÜ, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.

Karadeniz Gezisi sırasında, 1967, Baykan Günay fotoğrafı.

İkinci sınıfta (1989-1994 yılları arasında; Mudurnu, Side, Bergama, Sinop, Çanakkale çalışmaları) ise ısrarla matematik ve bilgisayar alanının yöntemi olarak bilinen *algoritmalara* dayalı süreç tasarımı eğitime katmak için büyük çaba göstermiştir. Aslında *algoritmik yaklaşım* eğitim bilimlerinde ve psikolojide de kullanılmaktadır ve öğrencilerin muhakeme etme, düşünceyi genişletme, sonuca giderken olayları sıraya koyabilme yetilerini geliştirmek için kullanılmaktadır. Salt bilgi edinme değil, düşünmeyi ön plana çıkartan bu yöntemi öğrencilerime aktarmayı şimdi de sürdürüyorum. Onun salt planlama diline yönelen söylemi, benim mekâna yönelik yaklaşımımınla birleşmiş ve öğrencileri daha renkli algoritmalar üretmeye zorlamıştır.

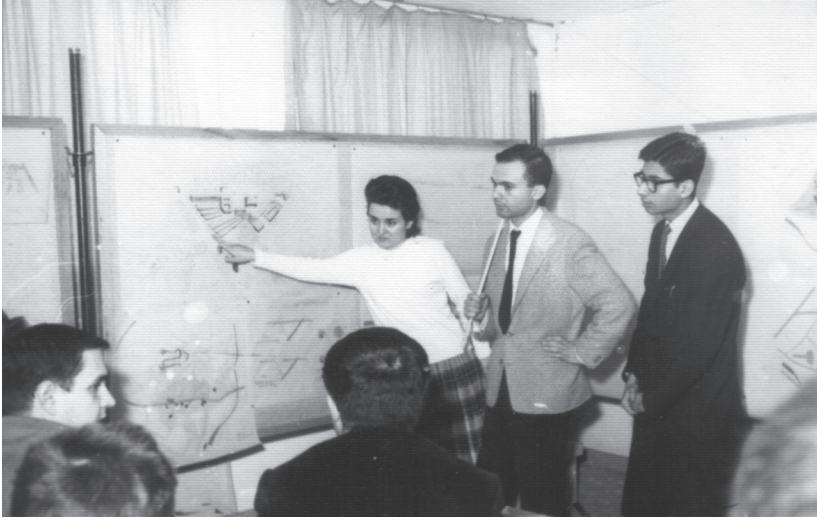
Daha sonraki yıllarda Özcan Esmer ile dördüncü sınıf stüdyosunda birlikte olduk (1994-1996). Öğrencilere hem kentsel modeller dersini veriyor, hem de oradaki çerçeveleri stüdyolara taşımaya çalışıyordu. Modeller onun için artık salt matematiksel bir dünyayı yansıtmamaktadır; belirsizlik ve eksik bilgi ile uğraşmak zorunda kalan planlama süreçlerine doğrusal çözümlerle değil, daha karmaşık algoritmalarla yaklaşıma gereğini duymaktadır.

Yapılan çözümleme çalışmalarında sürekli bilgiyi yenilemeye çalışan tavrı, üretilen plan belgelerinde yapısal her ögenin gösterilmesi (örnek vermem gerekirse, denizi maviye boyamak Özcan Esmer'e yetmezdi, deniz altı eş yükselti eğrilerinin de gösterilmesini isterdi), plan gösterimlerinin ciddiye

Bozburun'da incir ağacı altında öğrencilerle, 2001, Baykan Günay fotoğrafı.

ODTÜ'de öğrencilik yılları (1958-1962), bir jüri sırasında.

Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Stüdyosu öğrencileriyle Bozburun'da, 2001, Başkan Günay fotoğrafı.

alınmasını ister, bölgesel bağlamların mutlaka kurulması gereği için çaba gösterir, kentsel modellerde yumuşak benzetim yaklaşımlarını özendirir, kimi zaman da planlamada mecazi ifadelerle yer verilmesini düşünürdü. Yine örnek vermem gerekirse Denizli çalışmamızda Pamukkale ile pamuk tarlalarını bütünleştirmeleri gereğini öğrencilere anımsattır.

Özcan Esmer'in son stüdyo çalışmaları Kentsel Tasarım Programı çerçevesinde olmuştur. ODTÜ Kuzey Kıbrıs Yerleşkesi çalışmalarında da konulara mimar kimliği ile değil, plancı olarak yaklaşmış, bizim görevimizin daha sonraki mimari çözümlere altlık sağlamak olduğunu savunmuştur (2000-2001). Aynı çabaları Bozburun çalışmasında da sürdürmüş, proje çözümlerinde seçenек üretmenin önemini vurgulamıştır.

2002-2003 döneminde Pogradec'e (Arnavutluk) yaptığımız gezi çerçevesinde Belediye Başkanını ziyaretimize takım içindeki tek kravatlı üye olarak katılmış, başkana ODTÜ'den götürdüğü bir çam fidanını hediye etmiştir. Kent için yaptığımız çalışmalarda dikkatimizi Arnavutluk'tan da geçmesi tasarlanan sekiz numaralı Avrupa ulaşım koridoruna çekmiş, bu tasarımın kent için yaratacağı fırsatların değerlendirilmesi gereğini vurgulamıştır.

Özcan Esmer'in son ana kadar okulu ve ODTÜ için gösterdiği çabalara hep tanık olduk. Tansı Şenyapılı tarafından eşgüdümü yapılan ve yayınlanan *50. Yıl, ODTÜ'lü Plancılar (1963-2013)* çalışmasını çok önemsemiş, eksik bilgi kalmaması için beni de birçok kez aramıştır. Yine son ana kadar ODTÜ yolu olarak bilinen süreçte de düşüncelerini kamuoyuna aktarmaya çaba göstermiştir.

2012 yılında okul açılışında yaptığım Ankara sunumunun sonuna eklediğim Ruhi Su'nun Ankara'nın Taşına Bak türküsünün kendisini çok duygulandırdığını tarafıma yazılı olarak ileten Özcan Esmer'i, yaptığı işleri çok ciddiye alan, titizlenen, resmi toplantılara ve okula geldiğinde sürekli olarak takım elbise ve kravat ile kurumları ciddiye alan, buna karşılık alçak gönüllüğünü koruyan bir ODTÜ sever olarak anacağım.

BİLİMSEL ELEŞTİRELLİĞİ FEDA EDEN TUTUMLARA KARŞI ÖRNEK ALINMASI GEREKEN BİR DURUŞU SİMGELİYOR

H. Çağatay Keskinok*

Özcan Esmer hocanın *Planlama Teknikleri* dersinde öğrencisi oldum. Liseyi yeni bitirmiş bir öğrenci açısından, planlama teknikleri gibi karmaşık, anlaşılması güç teknik ve modellerini, kent planlama süreci ile ilişkisi içinde, bu denli anlaşılır biçimde sunması, hocamın belleğimde kalan en önemli özelliği ve becerisidir.

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde eğitimden kadrosuna katıldıktan sonra onun örnek alınması gereken, bir bilim kurumu açısından olmazsa olmaz özelliğini kavrama ve içselleştirme olanağım oldu: Eleştirelilik, eleştirinin düşünce üretimindeki vaz geçilmezliği. Her fikri eleştiri süzgecinden geçirerek değerlendirmesi, bunu yaparken anlaşılmalıklara ve gizemselleştirmelere başvurmaması da örnek alınması gereken bir akademik değerdir. O eleştiri ve tartışmada açıklığa her zaman özen göstermiştir. Bu kişiliği ile Özcan Esmer hoca, akademik ortamda uyumu kendi rahatlıkları uğruna bir tapınç haline getiren, uyum uğruna bilimsel eleştireliliği feda eden tutumlara karşı örnek alınması gereken bir duruşu simgeliyor.

DÜRÜSTLÜK, ADANMIŞLIK VE ISRARLI TUTARLILIK ONUN TEMEL VERİLERİDİR

Murat Balamir**

Özcan ile Kültür Bakanlığı'nun Fakültemizden istediği Antalya Kaleiçi Koruma projesinde çalıştık. Bir Antalyalı olarak yaptığı uyarı ve katkılar proje grubunun yanlışlara düşmesini önlediği gibi, ufuk açıcı oldu. Ayrıca Antalya'da yaşamın inceliklerini öğrenmemizi, Kaleiçi evlerinin ve avlularının gizemini ve estetiğini kavramamızı sağladı. Özcan, bu değerleri ve komşuluk ilişkilerindeki zerafeti kaybetmeden, aşırı yapılaşmaya yol açmadan Kaleiçi atmosferinin korunması çabasını hepimize aşıladı. Özcan'ın bu özen ve çabaları projemizin teslimi sonrasında, Bakanlıkça aynı alanın ticari zihniyetin ağır bastığı bir başka projeye dönüşmesi ile başka boyutlara taşındı.

Antalya projesinde tanık olduğumuz dürüstlük, adanmışlık ve ısrarlı tutarlılık öğretim yaşamında da onun temel verileri olmuştur. Özcan Esmer, Fakülte'de kendisine reva görülen tüm zorluklara karşın insanca duruşunu kaybetmeden bilimsel heyecanını korudu.

* Prof. Dr., ODTÜ, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.

** Prof. Dr., ODTÜ, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.

ODTÜ'de öğrencilik yılları (1958-1962), stüdyoda çalışırken.

ÖZCAN ESMER İÇİN

Ali Cengizkan*

ODTÜ Mimarlık Fakültesi'nin Değerli Öğretim Üye ve Yardımcıları, Değerli İdari Personeli,

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'müzün emekli hocalarından, 'hocaların hocası' Öğretim Görevlisi Dr.Özcan Esmer'i 5 Ekim 2014 günü Antalya'da sonsuzluğa uğurladık. Kendisini 1980'li yılların başından beri tanıyorum. Hiç dersini almadım; ama o Fakülte genelinde etkin, 'ateşleyici' ve çatıştıracı oldu. Bunun önemli bir hassa olduğunu düşünüyorum. Son yıllarda artan titizliği ve ısrarını, bunu akademik ilişki ve tartışmalardan kişisel ve etik konulardaki dikkatine kadar nasıl sürdürdüğünü ve yaydığını hep hatırlıyoruz. Hep hatırlayacağız.

Ailesi ve sevenlerinin başı sağolsun. Özcan Esmer Hoca ışıklar içinde uyusun. Özcan Hocanın girişimci ve sağduyulu araya girmelerini, akılcı önerme ve etkinliklerini anmanın tam sırasındır. Kendisinden alıyorum.

KEMAL KURDAŞ İÇİN BİR ÇİÇEK ADI**

Özcan Esmer***

23-26 Nisan 2011 tarihli önceki *Anılarımda*, o güne dek yapılmış önerileri derlemiş ve kendi önerimi de eklemiştim. Buradaki ikinci yazımda ise, yeni ve destekleneceğini beklediğim başka bir önerimi yapmak istiyorum.

Sayın O.Yavuz Ataman'ın, ODTÜ'nün 40ncı Kuruluş Yılı etkinlikleri için nasıl hazırlandığını anlattığı *ODTÜ Kampusu Kır Çiçekleri Rehberi* başlıklı kitabı bana, ODTÜ ekolojik ortamının birçok endemik bitkileri de yarattığına ilişkin bilgilerimi tazelemiştir.

İlgili kaynakçalarda, adını Ankara bölgesinden alan ve sonu "... ANCYRITANUM", "... subsp. GALATICA" ile biten endemik bitki türlerine rastladım. Ayrıca, Ankara bölgesindeki bu tür endemik türlere, "SALVIA AYTACHII", "ACHILLEA KETENOGLUI" gibi on kadar bilim insanımızın adlarının verildiği bilgisini edindim. Zaten bu yöntemin başka

* Prof. Dr., ODTÜ, Mimarlık Fakültesi Dekanı.

** Yazı başlığı MFD tarafından konulmuştur.

*** Özcan Esmer, Dr. B.Arch., 1962; M.Arch.,1963, METU; M.Science in Tropical Arch./Pratt Institute, 1965; M. City Planning, 1966, METU; PhD. in City and Regional Planning, 2005, METU

1. MAKAL, M. (2000) *Bozkırdaki Kıvılcım*, Güldikeni Yayınları, Ankara.

ülkelerde de uygulanmakta olduğu bilinmektedir.

ODTÜ ekolojik sistemi içinde oluşmuş endemik bitki türünden birisine, çok daha iyisi, bugüne dek keşfedilmiş ve ilerdeki tarihlerde doğacak türlerin de listede yer alacağı türlere, uygun yöntemlerle, Biyoloji Bölümündeki öğretim üyelerimizin katkıları ile "KEMAL KURDAŞ" adının verilerek bilimsel Dünya literatürüne kazandırılmasının çok anlamlı olacağına inanmaktayım. Eğer, flora dışında, ODTÜ faunasının da yarattığı, alana özgü başka canlı türleri de bulunursa, kapsamlılık ve süreklilik açılarından, listeye alınması sanırım düşünülebilecektir.

Bu konuda yapılacak komisyon çalışmalarına hız kazandırmak amacı ile sade bir izleyici olarak, kendimi ve genç kamuoyunun 9 Mayıs 2011 günlü törendeki tarihsel konuşması ile tanıdığı Sayın S.Yücel Özden'i yapılacak toplantılara katılmak üzere aday göstermekteyim. Saygılarımla.

16 Mayıs 2011

* Yazı başlığı MFD tarafından konulmuştur.

** Özcan Esmer, Dr.

B.Arch., 1962; M.Arch., 1963, METU; M.Science in Tropical Arch./Pratt Institute, 1965; M. City Planning, 1966, METU; PhD. in City and Regional Planning, 2005, METU

"BOZKIRDA BİR KIVILCIM"*

Özcan Esmer**

1943 yılında henüz dört yaşındayım. Rahmetli babam A.Hamdi Esmer, Antalya'daki Aksu Köy Enstitüsü'nde Türkçe ve edebiyat öğretmeni. "İsmet İnönü Aksu'ya gelecektir!" haber ve heyecanını, sonraki yıllarda da çok sözü edildiği için olsa gerek, hiç unutmadım. İnönü'nün gelişi nedeni ile çekilen resimlerin arkasında Mart 1943 tarihi olduğunu anımsıyorum. Bu resimlerde tabii ki ben yoktum. İsmet İnönü, o gün kendisini karşılayan yöneticiler, öğretmenler ve öğrencilerle resim çekmiştir. O tarihlerde Köy Enstitüleri kent içinde değil, yerleşme alanları dışında "Bozkırda" kurulmaktaydı. Enstitülerden yetişenlerin gözünde bunlar birer "Bozkırdaki Kıvılcım" dır. (1) Okuma-yazmamı babamın öğrencilerinden "Aksu Uygulamalı İlkokulu"nda söktüğümden, burasını ilk "Alma Mater"im olarak sayıyorum. Bu nedenlerle Aksu Köy Enstitüsü, kuruluşunu yaşadığım "Birinci Kampus" dur.

ODTÜ'nün bugünkü TBMM arka bahçelerindeki ek hizmet binalarında eğitim gördüğümüz 1959/60 akademik yılı günlerindemiz... ODTÜ'nün 1956 kuruluş yılı öncesinde önemli rol almış Pennsylvania Üniversitesi Güzel Sanatlar Okulu Dekanı Holmes Perkins, Mimarlık Fakültesindeki stüdyo çalışmalarına ve ara jürilerimizdeki tartışmalara katılıyor. O sıralarda Uluslararası ODTÜ Kampus Planı Yarışması sonuçlanmış ve sergisi de TBMM salonlarında açılmıştı. Perkins, yarışmanın danışmanı idi. Kampusun yarışma alanı Eymir Gölü ve çevresiydi. Perkins'in bizleri sergiye götüreceği haberine çok sevinmiş ve heyecanlanmıştık. Perkins, dünyanın dört yerinden gelen yarışma projeleri üzerindeki düşüncelerini bize uzun uzun anlattı. O dönemlerde, binaların cephelerini renkli betebe ile kaplamak, desenlerle süslemek modası vardı. Projelerin birçoğunda bulunan bu tür süslemeler için Perkins'in "bu bir 'kumaş mimarisidir (cloth architecture)' kabul edilemez bir tasarımdır" cümlelerini halâ anımsarım. Birincilik alan Turgut Cansever projesinin genel tasarımını çok beğenmiş ve binaların Eymir Gölü ile kurduğu ilişkileri çok övmüştü. 1961 Nisan ayında Kampusun yerinde değişiklik yapıldığını, Balgat

yakınlarındaki yeni alanda açılan yarışmayı da İTÜ'den Behruz ve Altuğ Çinici'nin kazandığını duymuş, öğrenmiştik.

Yarışmadan hemen sonraki 1961 yılı Sonbahar Döneminde stüdyomuza BM bursu ile gönderildiği ABD'den yeni gelen Rauf Beyru bey de katılmıştı. "Bugün yeni Kampus alanımızı görmeye gidiyoruz!" Otobüsümüz hazırda. Kampusun yeri de ne kadar uzakmış; git-git bitmemişti sanki... Eskişehir yolundan biraz içeri girebildik ve durduk. Gerisini yürüdük. Sanırım Bugünkü Ağaçlandırma Müdürlüğü'nün bulunduğu alandıydık. Göz alabildiğine açık bir alanda, sararmış otlar ve biraz da sazlıklarla kaplı bir yerdeyiz. Tam bir Orta Anadolu bozkırı... Rauf Bey, "çocuklar, yeni Kampusumuz işte bu alanda yapılacak ..." diyerek doğu yönümüzdeki tepelerin sırtlarını göstermişti. Bu bozkır ne zaman "yeşerecek", Kampus ne zaman kurulacak, binalar bitecekti acep?

Türkiye, 27 Mayıs 1960 sonrasında olağanüstü koşullarını yaşamaktaydı. Tam bu ortamda, Maliye Bakanı Kemal Kurdaş'ın ODTÜ'ye yeni Rektör olarak atandığını duyduk. Tarih gösteriyor ki, olağanüstü koşullar, sorunların çözümünü için, olağanüstü kişiler yaratır... Nasıl Eski Yunan ve Roma dramlarında olağanüstü sorunları çözecek bir "deus ex machina" sahnede birdenbire ortaya çıkıyorsa, Kemal Kurdaş da ODTÜ Kampusuna "gökyüzünden" indirilmişti sanki...

Rektör Kurdaş, göreve atandıktan hemen sonra, Aralık 1961'de "Ağaç Dikme Günleri" ilan etmişti. Böyle bir günde, bugünkü Vişnelik yakınlarındaki tepenin batı yamaçlarında badem ağacı diktiğimi anımsıyorum. Başka ağaç dikme günlere de katıldım. Tabii, Rektörümüz Kemal Kurdaş da çizmesi ile aramızda olmak üzere... Eymir Gölü yakınlarında ve bugünkü Ağaçlandırma Müdürlüğü'nün bulunduğu alanda kurduğu fidanlıklarla ağaç dikme "seferberliğinde" Rektör Kurdaş'a Alaattin Egemen büyük destek vermekte ve ilişkin bilimsel ve deneysel çalışmaları yürütmekteydi. Yeni Kampustaki bazı binaların temellerinin atılacağı haberi öğrenciler arasında dalga dalga yayıldı. Temel atma törenlerinden birine arkadaşlarımla birlikte katıldığımı, ellerimizde küreklelerle resimlerimizin çekildiğini

not etmeden geçemiyorum... Binaların yapımı hızla ilerlemektedir. Perkins'in "böyle mimarlık yapmayın" demesine getirdiği "kumaş mimarlığının" tersine, Türkiye'de ilk kez binaların cephelerinde ve iç duvarlarında "çıplak beton" uygulaması yapılmaktaydı. Mimarlık Fakültesi de Kampusda bu türden yapılan ilk binalardandı. ODTÜ, kuruluş yıllarını görüp yaşadığım ve halâ içinde bulunduğum "İkinci Kampus" dur.

20 Haziran 1963 günü yapılan törende "Y.Mimar" diplomamı İsmet İnönü'den alma onur ve mutluluğuna erişiyorum. Hemen yanında Rektör Kemal Kurdaş, Mimarlık Fakültesi Dekanı Aptullah Kuran, İdari İlimler Fakültesi Dekanı Arif Payaslıoğlu ve diğer yöneticiler var. Öğrenci temsilcileri olarak başkan Süreyya Yücel Özden ve arkadaşları da hemen arka sırada "Diploma Törenini" izliyorlar (2). Törende eğer İsmet İnönü bulunmasaydı, sanırım diplomamı Rektör Kemal Kurdaş, Dekanımız Aptullah Kuran veya Dekan Arif Payaslıoğlu verecekti... Tabii, bu durumda da yine büyük bir onur duyacaktım.

*1966/67 Akademik yılı olmalı. Rektör Kemal Kurdaş, ODTÜ Kampusunu ziyarete gelen İsmet İnönü'ye ev sahipliği yapıyor. Bu arada Mimarlık Fakültesine de geliyorlar. Fakülte'deki öğrencilerle birlikte karşılıyor. Bugünkü Kubbealtı Salonu yakınındaki giriş kapısı önündeyiz. Tavan sıvaların yer yer döküldüğü gözünden kaçmamış olacak ki, İsmet İnönü, gülümseyerek ve eliyle işaret ederek, "Bak Kemal, tavan sıvası benim saçlarım gibi dökülmüş..." diye konuşuyor. Dekan Aptullah Kuran ve sözleri duyanlar olarak bizler de gülüşüyoruz. Ne zaman ordan geçsem, bu olayı anımsar ve tavana bakarım, "acaba sıvalar yine dökülmüş mü?" diye...

Princeton ve Harvard Üniversitelerinden mezun Samuel Noe, 1968 yazında Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'ne gelmiştir. Dördüncü sınıf planlama stüdyosuna birlikte gireceğiz. Proje olarak Bursa Kentini önerdim. 1968/69 ders yılı başlamadan önce Bursa'yı görmek istedi. Gittik. Uludağ'dan Mudanya Ovası'na doğru bakarken, kentin ne denli yüksek bir gelişme potansiyeline sahip olduğunu sezmişti. Stüdyo çalışmasında kenti yakından tanımak için Bursa'ya bu kez öğrencilerle birlikte gittik ve döndük. Rektör Kurdaş'ın

3. Mülkiye Marşı'ndan bir dize. "Mekteb-i Mülkiye" Osmanlı İmparatorluğu'nun batılılaşma çabalarının bir öncüsü olarak İstanbul'da 1859'da kurulmuştur. Marş, Mülkiye öğrencileri tarafından 1919 Nisan ayında, Samsun'a Çıkış'dan bir ay önce, yazılmış ve bestelenmiştir. Vatanın kurtuluşu için dönemin düşünce ve umutlarını yansıtmaktadır. Mekteb-i Mülkiye, 1936/37 öğretim yılında, Cumhuriyet'e daha yakından sahip çıkmak için, Ankara'ya taşınmış ve sonraki yıllarda "Siyasal Bilgiler Fakültesi" (SBF) adını almıştır. Bkz. <http://www.mulkiye.org.tr>, *Mülkiye Tarihi*; DÜNDAR, C. (2005) "Yetiştik Çünkü Biz", *Mülkiye Belgeseli*, 160 dakika, 4 Bölüm; 26 Şubat 2006, CNN'de gösterim.

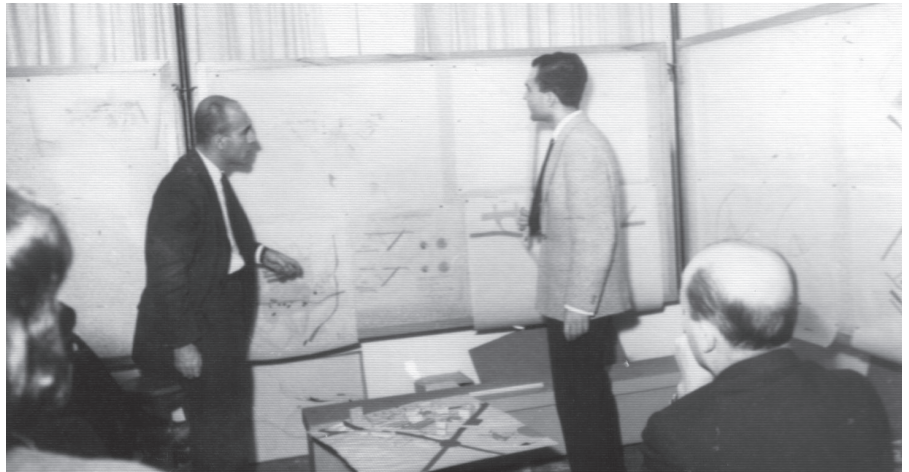
4. GİSAM, ODTÜ (2008) *Zor Yıllar: Daha Güzel bir Dünya ve Daha Güzel bir Üniversite için Emek Verenlerin Tarihi, ODTÜ Tarihi, Bölüm II (1964-1980)*, DV, GİSAM, ODTÜ.

Bursa doğumlu olduğunu ve kente olan ilgisini o günlerde bilseydim, mutlaka dönem içi ve sonu jürilerimize davet eder çalışmalarımızdan kendisine bilgi verirdim. Bursa stüdyomuza mutlaka gelmek isteyecekti kuşkusuz.

6 Ocak 1969 günü 13.30'da stüdyoya gittiğimde kimseyi göremedim. Oysa öğrencilerin stüdyoda olması gerekiyordu. Biraz sonra Samuel Noe gelince bana gülererek; "Burada ne yapıyorsun? Olayı duymadın galiba... Ellerinde, alnında karalar da yok..." demişti. Tabii olmayacaktı Mr. Noe; alnım her zaman ak, ellerim hep temiz kalmıştır... Rektörlük önünden yükselen dumanlar gözüme çarpmıştı ama Büyükelçi R.Komer'in arabasının yakıldığından haberim henüz olmamıştı. O gün öğleyin Kafeteryaya gitmemiş, Rektör Kemal Kurdaş'ın Komer'i ODTÜ'ye davet ettiğini de duymamıştım. *Zor Yıllar* videosunda bu olay tüm ayrıntıları ile anlatılır ve gösterilir. Öğrenci

isteklerinin, protestolarının sonu bir türlü gelmemektedir. Öğrenciler Rektör Kemal Kurdaş'ın "istifa etmesini" istemekteydiler. Çünkü karşılarında, Atatürk'ün 1924 anlatımı ile "fikren, ilmen ve bedenen kuvvetli ve yüksek seciyeli" bir Rektör vardı. "Ey Vatan Gözyaşların Dinsin, Yetiştik Çünkü Biz" (3) kültüründe yetişmiş Kemal Kurdaş, büyük amaçlarla geldiği ODTÜ'den *İzzet-i İkbâl* ile çekilmek zorunda kaldı. "Ayrılışı onun şerefine layık olmamıştır" (Cahit Çıray) (4). Yerine atanan Erdal İnönü'nün olayları durduracağına, eğitime süreklilik sağlayacağına inanılıyordu. Öyle olmadı. Bir yıldan kısa sürede Rektörlüğünü bırakmak zorunda kaldı.

Olayların anılarla anlatımı kuşkusuz önemlidir. Ancak, tarih yazmak için yeterli olmazlar. Tarih, belgeleri zaman içinde sıralamakla da yazılamaz. Kimi tarihçilere göre Herodot (M.Ö. 484-425), "Yalanların Babası" olarak anılır. Herodot, kimi olayları, gerçek

olmadığını bilerek, gerçekmiş gibi anlatmıştır. Tukidides (M.Ö.460-400), Herodot’den farklıdır. Atina ile Isparta arasında 30 yıl sürmüş savaşları siyasal açıdan inceler ve açıklar. Herodot, daha çok bir “öykü” yazarı sayılmıştır. Oysa Tukidides, tarihsel olaylar arasındaki nedensellik ilişkilerini anlatma çabasıdadır. “*Tarih yazmanın tarih yapmak kadar mühim*” olduğunu anlatmak için olsa gerek, Yuluğ Tekin Kurat hocanın ODTÜ’lü öğrencilerine, daha ilk dersde “*Cehenneme Hoşgeldiniz!*” dediği bilinmektedir.

Bu nedenle, *Zor Yıllar*, ODTÜ Tarihini değil, sadece bir “Öyküyü” anlatmaktadır. Gerçeklere sadık olarak yazılacak bir ODTÜ tarihi, yeni belgelere ve 1968 Kuşağının açıklayacağı farklı olgulara dayanacaktır.

Kemal Kurdaş, Siyasal Bilgiler Fakültesi’nden (SBF) 1943 yılında, yani İsmet İnönü’nün Aksu Köy Enstitüsü’ne geliş tarihinde mezun olmuş. Kemal Kurdaş, eğitimin nitelikli olmasına içten inanan bir aydın olarak, 1991 yılında ODTÜ’de yapılan bir söyleşide, *Alma Mater*’i için “Mülkiye boş bir kutudur, eğitimin on para değeri yoktur, anlatılanların hepsi zırvadır” diyebilecek kadar açık yüreklidir (5). SBF ’nin hangi dönemini kastederek söylediğini bilmiyorum. Sanırım 1954’lü yıllarındaki SBF ’nin ve üniversitelerimizin eleştirilmekte olan durumunu göz önüne alarak söylemiştir. Çünkü o günlerde ODTÜ’nün, ayrı bir kuruluş olarak mı yoksa, Ankara SBF veya İstanbul’daki diğer fakültelerin yapısı içinde açılmasının daha doğru olup olmayacağı tartışma konusu yapılmaktaydı (6).

Bugüne dek yapılmış önerileri altta özetliyor ve kendi önerilerimi de ekliyorum:

ODTÜ-OU tartışma listesinde 20 Nisan 2011 günü, Güney Özcebe, Aysıt Tansel tarafından yapılmış önerilerine katlıyorum;

- Özellikle Hüseyin Vural ‘ın Erdemli, Kuzey Kıbrıs ve Merkez Kampuslarına “Kemal Kurdaş” isminin verilmesi önerilerini destekliyorum. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Kentsel Tasarım Stüdyosu’nda planı hazırlayan takımında yer aldığım için, ODTÜ-K. Kıbrıs Kampusu benim için “Üçüncü Kampus” olmuştur (7).
- Ayrıca, kapsam ve içeriği bir komisyonca belirlenecek ulusal–uluslararası düzeyde “Kemal Kurdaş Bilim Ödülü” önermekteyim.
- ODTÜ’nün 50nci Kuruluş Yılı nedeni ile GİSAM’da oluşturulmuş belge ve fotoğraflara tarih, yer ve kişi isimlerinde görülen önemli eksikliklerin tamamlanması ile yeniden ulaşma olanağının sağlanmasına gereksinim bulunmaktadır. Böylece Kemal Kurdaş ve ilgili diğer yöneticilere, olaylara ilişkin görsel belgelerin doğru biçimde kamuoyuna açılması olanağı elde edilmiş olacaktır.
- Önümüzdeki günlerde ve dönemlerde “Kemal Kurdaş Anısına” yapılabilecek başka önerilerin ODTÜ kamuoyu ile paylaşılmasının ve bu amaçla kurulacak bir komisyon tarafından değerlendirilmesinin çok yerinde bir davranış olacağına inanmaktayım.
- Kemal Kurdaş, 22 Nisan 2011 günü İstanbul’da sonsuzluğa gönderildi. Bu tarihin aynı zamanda 2009 yılında Birleşmiş Milletler tarafından onaylanmış “*Dünya Ana Gününe*” rastlaması çok anlamlıdır (8).
- Dünya Ana, bizlere gönderdiği “Büyük Oğullarından” Rektör Kemal Kurdaş’ı” kendi gününde bizlerden geri almıştır... Artık biraz dinlensin diye.

Sonsuza dek ışıklar içinde kalsın.
(23- 26 Nisan 2011

5. PAYASLIOĞLU, a.g.e. 35.

6. a.g.e., 32-40

7. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Yüksek Lisans Kentsel Tasarım Stüdyosu, (Urban Design 501-502); E.Acar, A.Barlas, Ö.Esmer, B.Günay ve araştırma asistanı S. Özbay yönetimindeki stüdyo öğrencileri, 2000-2001 Akademik Yılı, ODTÜ.

8. 1990 yılını izleyen yıllarda birçok ülkede çevresel ve küresel sorunlara dikkati çekmek için kutlanan “Dünya Günü”, 2009 yılında Birleşmiş Milletler tarafından “Dünya Ana Günü: *Mother Earth Day*” olarak onaylanmıştır.

<http://www.un.org/en/events/motherearthday/docs.shtml> Documents A/RES/63/278

